

BAĞIMLILIKTAN BAĞIMSIZLIĞA

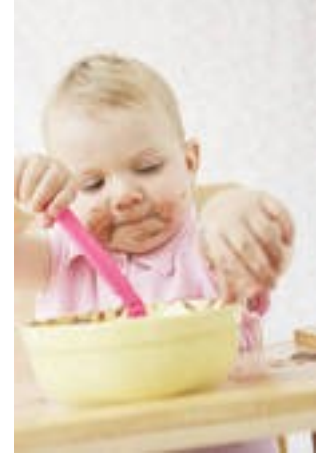
Psk. Dan. Sevda Beşer Cidal

Çocuklar fiziksel olarak temel gereksinimlerinin karşılanması için bir başkasına bağımlı olarak doğarlar. Beslenmesi, bakımı, temizliği için bir başkasının varlığına duyduğu gereksinim, gelişimsel bir zorunluluktur. Ancak çocuklar bağımlı doğmalar da bağımlı olmaya istekli değildirler.

İLK ADIMLAR

Aslında bağımlılıktan bağımsızlığa geçiş çocuğun ilk yıllarında, ilk adımlarıyla başlar. Ayağa kalkmış olması, onun için bu yeni pozisyonda dünyaya farklı bir bakış açısı anlamına gelmektedir. Bu, heyecan dolu olmakla birlikte aynı zamanda ürkütücüdür de; çünkü yeni dünyayı keşfetmek için anneden ayrılması gerekmektedir. Bir yandan da annenin sevgisine gereksinim duyduğu anda, annenin yanında olmayı arzulamaktadır. Bu yüzdendir ki, çocuk ağır ağır adımlarını basarak anneden uzaklaşırken bir anda dönüp koşarak annesinin güvenli kollarına bırakır kendini.

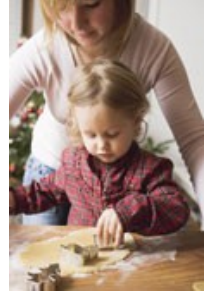
Kendi bedenini kontrol edebilmesiyle birlikte, giderek zorlaşan işlerin üstesinden gelmeye ve büyük bir çocuk olduğunu kanıtlamaya çalışır. Artık çocuğunuz küçük, ama kendisine yeten birisi olduğunu düşünmektedir. Ve kendisine her zaman öyleymiş gibi davranılmasını ister, ancak elbette hala bir bebekmiş gibi davranılmasını istediği zamanlar da olacaktır. Aslında hala henüz yapamadığı pek

çok şey vardır. Çocuğunuzun fiziksel yetenekleri zaman zaman bazı istediklerini yapmaya henüz yeterli olmayabilir ya da çocuğunuzun kararsız ve çekingen davrandığı durumlar da olabilir. Geri atılan adımlar onun, büyürken yaşadığı kararsızlığı yansıtıyor olabilir. Çocuğun, kendi başına beslenebilme fırsatına, oyun oynamaya, koruyucu elden kurtulmaya ve kendi hatalarını yapmaya ihtiyacı vardır. Çocuk, yetişkinler, onun gelişim ve bağımsızlık isteğinden, ne kadar hoşlanır ve zevk alırlarsa, o oranda, daha iyi gelişir. Çocuk için gelişim sürecinde anne babasının kabulü ve memnuniyetiyle kazanılan özgürlük, karşı çıkarak ve zorla elde edilen özgürlükten daha değerlidir. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların, davranışlarını geliştirebil-meleri için desteklenmeye ve çevrelerine zarar vermemek koşulu ile özgür olmaya ihtiyaçları vardır. Bu, çocuğun mevcut yeterliliklerini geliştirebilmesi, yetersizliklerinin farkına varması kısaca kendini tanıması ve sınırlarını öğrenmesi açısından çok önemlidir.

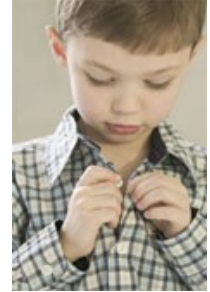
“BEN YAPACAĞIM!”

Küçük bir çocuk için bağımsızlığa ulaşmanın en kısa yolu itiraz ve meydan okumadan geçer, bu yüzden çocuğunuza giyinmesini söylediğinizde kaçabilir. O, bu tip davranışlarıyla kendi kararlarını kendisinin verebildiğini ve ayrı bir birey olduğunu anlatmaya çalışmaktadır.

Gerçek olgunluğun, yargılama ve kendine hakim olma gibi yönleri bu yaşta henüz yeterince oluşmamıştır. Bu yüzden düşüncesizce, caddeye fırlayan bir topun arkasından kaçmak ya da bir saat sonra değil “şimdi” parka gitmek istiyorum diye tutturmak gibi olaylara sık sık rastlayabilirsiniz. Anne - babaların bu gelişim sürecinde ona sunabileceği en değerli şey, yaşanacak ilk yıllar boyunca hem arka planda kalıp onun bağımsızlığını kazanmasına izin vermek, hem de ona ihtiyacı olduğunda yanında olduğunuzu hissettirmektir. Onlar bu yaşlarda ,yürüyüşe çıktığınızda çoğunlukla önünüzde koşmayı

isteyebilirler. Pijamasını giymesine yardım etmek istediğinizde “kendim yapacağım!” diye diretebilirler. Çünkü yeni yeteneklerini ve ne kadar başarılı olduklarını göstermek isterler. Yıllar boyu birisinin yardımına ihtiyaç duyduktan sonra ilk defa pantolonunuzu kendi başınıza giyebilmenin, dişlerinizi fırçalamanın veya bir tabak yemeği tişörtünüze dökmeden yiyebilmenin vereceği heyecanı düşünün. Bu fiziksel güce henüz kavuşmuş çocuğunuz, elbette ki kendi üzerindeki kontrolünden kolay kolay vazgeçmeyecektir. Tüm bu davranışlarında asıl amacı yeni kazandığı bağımsızlığını ortaya koymaktır. Burada ailelere düşen onları yönlendirmektir.

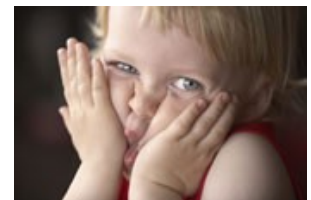

ONA FIRSAT VERİN

Çocuğumuzun artık kendini besleyecek becerileri olduğu halde onu beslemeye devam ettiğimizde, ters olsa bile ayakkabılarını kendisi giymeye heveslendiğinde düzelterek biz giydirdiğimizde yemekten sonra ellerini yıkayabildiği halde sabunlu bezlerle ellerini sildiğimizde, iki bacağına bir paçasına sokarken ufak yardımlarla fırsat vermek yerine tamamen biz giydirdiğimizde, lokantada “Küçük bey, siz ne yersiniz?” sorusuna “O ızgara köfte yer!” dediğimizde, kafadan bacaklı adam çizdiğinde, “Öyle adam mı çizilir!” diyerek 30

yaş becerimizle bir adam çizip etkili bir model olduğumuzu sandığımızda vb. çocuğumuzun büyümesinin ve sağlıklı gelişmesinin en somut ifadelerini görmezlikten geliyoruz demektir. Çocukların işini kolaylaştırmak için yaptığımız iyi niyetli, koruyucu, davranışlarımızın zaman zaman çocukların yaşam becerilerini geliştirmelerine ve güçlenmelerine engel olabileceğini hiç unutmamak gerekir. Bu gibi durumlarda onu doğru yönlendirin, ama birşeyi onun yerine yapmayın. Çocuklar zaman zaman hayal kırıklığına uğradıklarında hem kendilerine hem size kızabilirler. Kendine kızar; çünkü bedenini tam anlamıyla kontrol edememektedir, size kızar; çünkü artık onun için herşeyi yapmıyorsunuzdur. İşte bu gibi durumlarda onun hayalkırıklığına tahammül ederek, onun da tahammül sınırlarını arttırmasına katkıda bulunmuş olursunuz. Çoğu zaman sakınmaya, ya da yaşadığında örtbas etmeye çalıştığımız bu hayal kırıklığı çocuğunuz için planlanmış hiçbir eğitim-

öğretim programının sağlayamayacağı kadar doğal bir gelişme ve öğrenme fırsatıdır.

BAĞLI MI BAĞIMLI MI ?

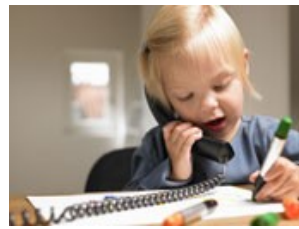
Anne babalar bağımlı olmakla bağlı olmak arasındaki farkı bilmelidirler. Bağımlı olmak onsuz olamamak iken bağlı olmak onsuz da yaşayabilmek, ama onun yanında olmasından çok mutlu olmaktır. Yakınlık ve dayanak olmaksızın

çocuk kendini derinlerde yatan ilk güven duygusuyla, terk edilmiş, yalnız bırakılmış ve özsaygı duygusunun oluşmasına asıl katkısı olan ilişkilerden ve bağlı olduğu kişilerden koparılmış hisseder. Bu dönemde ailenin tutumlarına bağlı olarak çocuğun kişiliğine yansiyacak güvensizlikler ve korkular ortaya çıkabilir. Üstelik bu korkuları yaratan, her zaman çocuğu reddeden bir yetiştirme tarzı değildir. Bazen çocuğun bağımsızlığını dikkate almayan ve yeni yetişmekte olan çocuğun yerine karar verme eğilimi gösteren anne babaların tutumları da güvensizlik ve korku yaratabilir. Oysa gerçek anlamda bağımsız olabilmesi için Rousseau'nun da dediği gibi insanın kendisini tanıması, yapmak istedikleri ile yapabilecekleri arasında bir denge kurabilmesi gerekmektedir.

SINIRLAR VE BAĞIMSIZLIĞIN DENGESİ

Çocuk, anne babasının kendisini ve başkasını tehlikeye sokacak davranışlarına engel olacağından da emin olmalıdır. Çocuğunuzun tehlikede olduğu durumlarda sizin yetişkin olarak sorumluluğu üstlenip ne yapılacağını belirlemeniz, kararı vermeniz önemlidir. Bunun dışında bazen istediklerini gerçekleştirmesine izin vermekle şımarık bir çocuk yetiştirmiş olmazsınız. Aslında ona hayatı ile ilgili seçme şansı tanıyarak nasıl karar verebileceğini öğrenmesine yardımcı olursunuz. Ve ona bağımsızlığını ortaya koyacak, yeni becerilerini kullanacak ve yepyeni "kanatlarını" denemesine fırsat tanımak herkesin hayatını da kolaylaştırır. Bu dönemde sınırlamalar ancak gerekli olduğu

zaman kabul edilebilir bir durumdur. Yetişkinin gereksiz ve kaygılı sınırlamaları, çocuğun girişimde bulunma isteğini kırabileceği gibi, her türlü sınırlamaya karşıkoyma eğilimini tetikleyebilir. Aşırı korumacı tavır, nasıl bağımsızlığı ve kendi kendine birşeyler yapabilme yetisini kısıtlıyorsa aşırı müsamahakar tutum da zıt kutbu temsil eder.

KENDİ KARARSIZLIĞINIZLA BAŞA ÇIKMAK

Çocuğunuzun büyümesini izlerken çok farklı duygular hissetmeniz doğaldır. Bazen zamanı dondurup sonsuza kadar okul öncesi dönemde kalmasını isteyeceksiniz. Bazen de bir an önce büyümesini, böylece eskiden olduğu gibi kendinizi özgür hissedebilmeyi isteyeceksiniz. Bu iki duygu arasında kararsız kalmak gayet normaldir ve aslında çocuğunuz için dengeli bir bağımsızlık kurmanızı ve onu korumanın yollarını geliştirmenizi sağlar. Ayrıca özerkliğe doğru emin adımlarla

yürüyen çocuğunuz için endişelenmek yerine bunun gayet normal olduğunu kabullenmenize yardımcı olur. Aynı zamanda çocuğunuzun bu dönemde dünyayı kendi anlayışı ile tanımasının önemini anlamalı, onun ilerleme kaydetmesi için sabırsızlanmamalısınız.

Bu heyecanlı büyüme serüveninde çocuklarınıza yapıcı bir biçimde rehberlik edebilmeniz dileğiyle..

KAYNAKLAR

- Ginny Graves & Parents “Üç Dört Yaşındaki Çocuğunuz Büyürken”, 2000
Jan -Uwe Rogge “Çocukların Korkuları Vardır”, Rota, 2001
Margeret S.Mahler “İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu”, Metis
İlkim Öz “Çocuğun Gelişim Dönemleri”, Kök, 1997
Ankara Üniversitesi “Çocuk Gelişimi”, Yapa, 2001
Doç. Dr Belma Tuğrul “Sevgi Mönüsü”, Yapa, 2003
Prof. Dr Ayla Oktay “Yaşamın Sihirli Yılları:Okul Öncesi Dönem”, Epsilon, 2004